

Faktablad nr 20, kod: BALSE-020; ANSSE-020 Namn: ÅPH 20, Havs- och vattenmyndigheten

Åtgärd	att i samverkan med Naturvårdsverket ta fram en riktad nationell informationskampanj till allmänhet och konsumenter om vanligt förekommande skräpföremål i den marina miljön, dess negativa påverkan på miljön samt kopplingen till konsumenternas beteende.
Motivering	Skräpföremål på stränder och till havs är i hög grad knutna till oss som konsumenter och privatpersoner varför satsningar som bidrar till förändrade beteenden och attityder behövs. Den negativa påverkan som uppstår i den marina miljön på grund av vanligt förekommande skräpföremål från konsumenter såsom snabbmatsförpackningar, plastpåsar, kapsyler, ballonger och cigarettfimpar, behöver uppmärksammas. Även negativ påverkan från mikroskräp i form av mikroplaster från konsumentprodukter exempelvis skönhetsprodukter, behöver belysas. Information kan bidra till förändrade beteenden som i sin tur kan bidra till att minska avfallsströmmarna till den marina miljön, vilket bidrar till möjligheten att följa miljö kvalitetsnorm D.4.
Miljö kvalitetsnorm	D.4 (HVMFS 2012:18, bilaga 3)
Genomförande	<p>Havs- och vattenmyndigheten har det övergripande ansvaret för en nationell opinionsbildande kampanj för att belysa att vi som enskilda individer och konsumenter i hög grad har makt att påverka och bidra till minskat marint skräp. Kampanjen bör fokusera på de mest vanligt förekommande skräpföremålen samt mikroskopiska plastpartiklar i konsumentprodukter. Informationskampanjen kan lämpligen ske i regi av Håll Sverige Rent i samband med kampanjen Clean Up Kust och Havs- och vattenmyndigheten bidra med finansiering.</p> <p>Gällande de mest vanligt förekommande skräpföremålen finns mätningar sedan ett flertal år tillbaka för både Nordsjön och Östersjön.</p> <p>Kartläggning av källor till mikroskräp är ett relativt nytt område, men Naturvårdsverket genomför en kartläggning av källor och spridningsvägar till mikroplaster från Sverige som avrapporteras i mitten på 2017. I Ospars regionala aktionsplan mot marint skräp handlar åtgärd nr 46 om att utvärdera vilka produkter och processer som innehåller mikroplaster, en rapport kommer att läggas fram under 2016. Helcoms aktionsplan innehåller en liknande åtgärd där en rapport kommer att läggas fram under 2017.</p> <p>När ska genomförandet starta och sluta: Kampanjen bör vara återkommande under i första hand en treårsperiod där innehållet (fokus på typ av skräpföremål eller målgrupp) kan variera. Kampanjen planeras under 2016 för att påbörjas under 2017.</p>
Lagstiftning/regelverk	Det är förbjudet att skräpa ner enligt Miljöbalken 15 kap. 30 § och 29 kap. 7 §. Gäller även allmänheten.
Miljömål	Hav i balans samt levande kust och skärgård Levande sjöar och vattendrag, Giffri miljö
Bakgrund	<p>Plastföremål är det vanligast förekommande skräpföremålet i den marina miljön och har bevisad negativ effekt på marina däggdjur, fisk och fågel i form av insnärning, svält och kvävning (MARLIN 2013; Håll Sverige Rent 2014; Svärd, B 2013a). Under 2014 listades i ett projekt de 10 vanligaste skräpföremålen på tätortsnära stränder. Det var i fallande ordning plastpåsar, oidentifierbara plastbitar, frigolit, rep, kapsyler (i plast och metall) och cigarettfimpar. Det är huvudsakligen produkter av plast, som använts under en kort period (engångsprodukter som påsar, kapsyler och flaskor) som hittas på stränderna. Skräp i form av mikroskopiska plastpartiklar kan skapas genom nedbrytning av större plastbitar, men de finns också i vanliga konsumentartiklar som till exempel hudvårdsprodukter och rengöringsmedel. Mikroskopiska plastpartiklar är relativt vanliga i den marina miljön och har i Sverige hittats i vanliga och kommersiellt viktiga arter som blåmussla och havskräfta (Wright et al. 2013). Även om det ännu är okänt hur farliga de är, finns misstankar om att de anrikas i näringskedjan och kan utgöra en fara både för miljö och för människa, varför försiktighetsprincipen bör råda och en onödig användning av mikroskopiska plastpartiklar undvikas. I många fall kan dessa plastpartiklar ersättas med mer miljövänliga alternativ, och en informationskampanj om problemet riktad till konsumenter kan dels få konsumenterna att välja andra alternativ och dels få industrin att påskynda utfasningen av plastpartiklar i konsumentprodukter (STAP 2011).</p> <p>Tobaksrelaterat skräp: Behovet av en särskilt riktad informationsinsats mot tobaksrelaterat skräp bör övervägas. I analysen av strandskräp på tätortsnära stränder (nämnd ovan) var</p>

	<p>cigarettfimpar det sjätte vanligaste föremålet (Håll Sverige Rent 2014). Däremot är cigarettfimpar mindre vanliga på stränder som ligger långt från bebyggelse eller har få besökare. Idag är det förbjudet men i regel inte straffbart att slänga enstaka cigarettfimpar och portionssnus (Prop. 2010/11:125). Cigarettfimpar och portionssnus har toxiska egenskaper för vattenlevande organismer (och förs enkelt till marina miljöer via vattendrag och dagvattnet. Cigarettfimpar görs i allmänhet av plast, vilket gör att de bryts ner långsamt (Slaughter, E et al. 2011). På land har de en beräknad nedbrytningstid på 1-5 år men i havet kan nedbrytningen ta betydligt längre tid. Giftigheten hos cigarettfimpar har visatsöka om fimpen fortfarande innehåller tobakvilket antyder att också portionssnuspåsar kan vara giftiga för vattenlevande organismer.</p>
Geografisk omfattning	Nationellt, kust och utsjö. Nordsjön och Östersjön
Koordinering EU-direktiv	I EU kommissionens tidigare meddelande om cirkulär ekonomi, (COM 2014) föreslogs ett mål för att minska den marina nedskräpningen med 30 procent fram till 2020 för de tio vanligaste skräpföremålen som hittas på stränderna samt för fiskeutrustning som hittats till havs. Den nya EU-kommission som tillträdde efter EU-valet 2014 drog tillbaka de lagstiftningsförslag som ingick i paketet om cirkulär ekonomi och ska återkomma med nya förslag i slutet av 2015.
Regional koordinering	Ospar (Nordostatlanten) har i juni 2014 beslutat om en regional aktionsplan mot marint skräp i Nordostatlanten, i denna plan lyfts i bilaga 2, åtgärd 82 behovet av informationskampanjer till allmänheten om förekomst av marint skräp (inklusive mikroskräp) och dess negativa påverkan på miljön. Planen innehåller också en åtgärd (nr 46) som handlar om att utvärdera vilka produkter och processer som innehåller mikroplaster, där en rapport kommer att läggas fram under 2016. Helcom (Östersjön) har i mars 2015 antagit en regional aktionsplan mot marint skräp. Även denna plan innehåller åtgärder som handlar om informationsinsatser till allmänheten.
Bieffekter	Samhällsekonomisk vinst om mindre nedskräpning sker. Även mindre risk för exponering mot miljögifter om plaster hindras att bli vektorer för dessa i miljön. Hälsosammare ekosystem där organismer inte riskerar att råka illa ut av skräp, stort som smått.
Samhällsekonomiska konsekvenser	Kostnads-nyttoanalys och kostnadseffektivitet har analyserats, se kapitlet Samhällsekonomiska konsekvenser av åtgärdsprogrammet